

324. Szerencs határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Sza

2007 októberében helyszíni szemléket végeztem Szerencs határában.

Földvár-dűlő: Taktaföldvártól É-ra, a Földvár és a Szerencsi-patak mai medre között, egy holt Takta-meder Ny-i partjához kapcsolódó kisebb kiemelkedésen közepes felszíni leletsűrűséget mutató, őskori lelőhely került elő (Hrsz.: 0107/3–0107/17). A területet jelenleg szántják, a lelőhely kiterjedése 200×80 m.

Kocsonta határa, Takta-part: A 2007 őszén végzett helyszíni szemlének során a Takta É-i magaspártján, közvetlenül a szántott terület és az ártér találkozásánál, a szántóföldön (Hrsz.: 076/5, 078/6) a part mentén hosszan elnyúló, őskori és császárkori település sűrűn elhelyezkedő felszíni leleteit találtuk. A lelőhely kiterjedése 500×90 m.

Ond-Barátság: A tervezett 39. sz. út nyomvonalában, a Szerencs-patak K-i partjához futó dombok lábánál a szántóföldön (Hrsz.: 0533/1–7) a patakkel párhuzamosan futó, közepes felszíni leletsűrűséget mutató őskori és császárkori leletek alapján jelzett régészeti lelőhely található, melynek kiterjedése 970×250 m.

Taktaföldvár: A település D-i határában, a Takta egykori medrei által körülvevett kiemelkedésen található erődítés területén (Hrsz.: 0123/1, 0147) több alkalommal végeztek régészeti leletmentést vagy helyszíni szemléket. A kutatások alapján e helyen újkőkori, rézkori, valamint Árpád-kori település- és erődítésmaradványokkal számolhatunk. Az erődítés korát még nem sikerült pontosan meghatározni. A 2007 őszén végzett helyszíni szemlének során megállapíthattuk, hogy a lelőhely Ny-i feléhez kapcsolódó egykori települést már teljesen elbányászták, és helyére trágyát deponáltak. A földvár sáncát erdő fedi. A közelmúltban gépi erővel ismételt bányászni kezdték, ami a sáncban feltárta egy egykori kőszerkezet maradványait.

Feltehetően a szerencsi Taktaföldvárhoz tartozhattak azok a külső települések, melyeket a 2007-ben végzett helyszíni szemle során a földvár közvetlen környezetében, a Takta egykori magaspártján találtam meg. Ezek egy része már Mezőzomborhoz tartozik.

Vincze-major 1.: A késő bronzkorból származó kardlelet és kerámia került a Herman Ottó Múzeumba erről a helyről. A Vincze-major K-i oldalán markánsan kiemelkedik egy 150×70 m kiterjedésű dombvonulat, melyet gyep és erdő fed, 2007 őszén e helyen felszíni leletet nem találtunk.

Vincze-major 2.: A 2007 őszén végzett helyszíni szemlének során a Vincze-major ÉNy-i sarkában (Hrsz.: 094/1, 094/2), egy kisebb kiemelkedésen, szántott területen közepes felszíni leletsűrűséget mutató, őskori kerámia által jelzett régészeti lelőhelyet határoztunk meg, mely D felé feltehetően a tsz-telephely gyepvel fedett területén is folytatódik. A lelőhely ismert kiterjedése 200×130 m.

A leletek a miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek.

PUSZTAI TAMÁS

325. Székesfehérvár, Budai utca 43.

(Fejér megye) Kő

2007. június 26. és július 4. között próbafeltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 8483/6). Az újonnan építésre kerülő bejárati csarnok helyén a szelvény teljes területe igen bolygatott volt. A humuszrétegből leletanyag nem került elő. Az altalajban jelentkezett árok és cölöplyuk sem bizonyult régészeti jelenségnek. A Nagyelődő területén nyitott 2 szelvényben egy középkori vizesárokrendszer részletét tártuk fel. Mindegyik árok betöltését fekete humusz adta, ami alapján arra következtettünk, hogy az árkokat nem betöltötték, hanem saját maguktól szakadtak be, töltődtek be. Ennek megfelelően igen kevés leletanyag került elő, néhány kerámiatöredéken kívül egy szarvasmarha lábszárcsont-töredék és egy darab vasszőg.

Július 24. és augusztus 6. között megelőző feltárással folytattuk a kutatást. További 5 árok és 1 gödör került elő. A korábban feltárt 1., 4., 5. sz. objektum tovább folytatódott a kibővített területen is, és a feltárható területről minden irányban túlnyúltak. A most feltárt objektumok közül háromból került elő középkori kerámia és állatcsont, a többi leletanyagot nem tartalmazott. A Ny-i szelvényfalban a 6., 7., 4. sz. objektum felett egy vékony csíkban az altalajjal megegyező sárga homokcsík látszott, amely valószínűleg a fent említett objektumok feltöltésekor kerülhetett oda. Esetlegesen a középkori járósintre utaló adat. Megállapítottuk, hogy a középkori település nagy valószínűséggel a feltárási területétől Ny-ra, a Budai utca felé terülhetett el. Nekünk valószínűleg a települést övező, illetve építményt körülölelő árkokat sikerült azonosítani. Az előkerült leletanyag közelebről nem keltezhető, főzöedények igen kisméretű oldaltöredékei.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

326. Székesfehérvár, Honvéd utca 2–4.

(Fejér megye) Kk, Kú

2007 őszén négy, hozzávetőleg É–D-i irányú kutatóárkot húztunk a területen, melyekben megtaláltuk az 1541–43 között épített sánc- és árokrendszerhez tartozó kb. 20–25 m széles árkot, mely 2,5–3,5 m-nél mélyebb lehetett. Teljes mélységét a feltörő talajvíz miatt nem tárhattuk fel. Az árok partoldala egyenletesen mélyült az árok közepe felé. Déli partja mellett emelkedett a sánc, melyet a rétegrajz és cölöp-, illetve gerendamaradványok alapján azonosítottunk. A sánc szélessége az árktól a Honvéd utca D-i házsoráig tarthatott és kb. 20–25 m széles lehetett. A budai külváros sáncsal és árkokkal elkülönített területén kívül egészen a körgyűrűig, illetve az Öreghegyig álltak a Civitas Exterior házai. Így nem meglepő, hogy a cölöplyukak, egyes szemétködrök középkori eredetűek voltak. Teljes középkori objektumot nem sikerült találnunk. Az árkokban feltárt további objektumok (falmaradványok, emésztőgödör, pince, kút, szemétködrök) újkori, illetve legújabb kori eredetűek voltak.

A feltárt 12–19. századi kerámiatöredékeket a Szent István király Múzeumba szállítottuk.

SIKLÓSI GYULA

327. Székesfehérvár, Koronázó tér 3.

(Fejér megye) Kk, Kú, Tö

2007. június 25. és 2008. január 3. között régészeti feltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 386). Az épület D-i, alapincézetlen frontján egy 28,46 m² és ennek É-i oldalán két kisebb, összességében 15 m² alapterületű helyiségben.

A kutatott terület a királyi bazilikához D-ről csatlakozó, kolostor jellegűen kiépített épületeryűttes kerengőjének udvara. Az eddig alapincézetlen részen a feltételezett középkori rétegekkel szemben 3–3,5 m mélységig újkori és kora újkori feltöltési rétegeket találtunk. Ezek kora közelebből: 19–20. századi csatornák, a 20. sz. elején betemetett kút, egymást metsző török kori gödrök, részben 17. századi és 18. sz. eleji leletanyaggal. A gödrökből néhány középkori kőfaragvány is előkerült, közöttük egy román kori, levéldíszes ívrészlet és gótikus tagozatok. A gödrökkel a területen egykor álló középkori épületek alapfalait is csaknem egészében elpusztították. Csatlakozó középkori rétegek hiányában a falak helyzetéből és a gödrökben talált néhány gótikus faragványból sejthető csak, hogy a kolostor jellegű prépostsági épületeryűttes elbontása után emelt 14–15. századi épületekhez tartoztak.

A gödrök alatt a kerengőudvar temetőjének maradványaként 13 bolygatott sírt tártunk fel. A sírokat habarcs- és kötörmelékes, feltehetően 10–11. századi feltöltési rétegekbe ásták bele.

BICZÓ PIROSKA

328. Székesfehérvár, Nagy Lajos király utca

(Fejér megye) Á, Kö

2007. május 15-én próbafeltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 14677/27). A tervezett lakóház ÉNy-i oldalán kb. 65 m² felületű, kb. 18,5×3,5 m nagyságú kutatóárkot nyitottunk. A gépi erővel történő humuszolást követően 7 objektum körvonala rajzolódott ki: 1 sütőkemence (sütőplatni és hamuzógödör), 1 vasolvasztó(?) vagy pörkölő(?), 1 méhkas alakú gödör, 1 nagyobb ÉNy-DK-i irányú árok, 3 kisebb ÉK-DNy-i irányú árok. A fenti objektumokból középkori kerámiatöredékek mellett állatcsontok és vassalakmaradványok kerültek elő. Az előkerült objektumok jellegük alapján a középkori Kisfalud településéhez tartozhattak, leletanyaguk alapján előzetesen az Árpád-korra keltezhetők.

SCHILLING LÁSZLÓ

329. Székesfehérvár, Olaj utca 12.

(Fejér megye) Á, Kö

2007. május 4–15. között próbafeltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 9003).

Az utcafronttól 27 m-re nyitottunk egy 30 m²-es szelvényt, amelynek ÉNy-i oldalán ÉK-DNy irányú, 25 cm mély árok feltárta rajzolódott ki. Állatcsont és 1 középkori kerámiatöredék került elő belőle. Az árok irányítása eltér az utca jelenlegi beépítési szerkezetétől. A megnyitott felületben több újkori falat, 1 újkori cölöphelyet, 1 újkori szemetes-, emésztőgödört találtunk.

Július 12–17. között a próbafeltáráshoz kapcsolódóan további 50 m²-nyi felületet tártunk fel, hogy az előkerült középkori árok nyomvonalát és annak környezetét tisztázzuk. A humuszolás során további, nem újkori objektumot is találtunk a területen. Összesen 10 objektumot tártunk fel.

Megállapíthattuk, hogy a több periódusú lelőhely, amelyből jelenleg pontosabban csak az Árpád-kori részeket lehet keltezni, a tervezett épület utcafronti része felé is továbbterjed.

Szeptember 3–19. között kiterjesztettük a kutatást. A korábbi feltárásokon előkerült objektumok – egy kivétellel – a kiterjesztett területeken is folytatódtak. Újabbak is jelentkeztek, ezek közül háromnak lehetett egyértelmű meghatározást adni, az első egy eredetileg talán házhoz, vagy hodályhoz tartozó gödör, amelyet Árpád-kori hulladékkal (kerámia, állatcsont) töltöttek fel. A második egy a munka-, anyagkinyerő gödörből induló árok, amely a mai Olaj utca felé kifut a telekről. A harmadik az Olaj utca felőli telekhatár alatt közvetlenül három részből álló árok, amelynek irányítása egybeesik a telekhatárral. A további objektumok (kisebb kerek gödrök, cölöplyukak, szemetesgödrök) vagy nem tartalmaztak értékelhető leletanyagot, vagy legújabb korinak bizonyultak.

Az előkerült lelőhelyet Árpád-kori falurészletként lehet értelmezni, azzal a kitéttel, hogy valószínűleg valamilyen ipari tevékenységhez (fazekasság?) kötődő terület volt.

Munkatársak: Prander Péter, Schilling László.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

330. Székesfehérvár-Palotaváros,

Bátty Zsigmond utca 1–3.

(Fejér megye) Kk

2007. október 15-én értesítést kapott a múzeum, hogy a ház előtt optikai kábel fektetéséhez nyitott árokból kerámia és emberi csont került elő. A helyszínen megállapítottuk, hogy a földmunkákkal valószínűleg egy késő középkori temetőt bolygattak meg. Az árokból gépi erővel kitermelt földből késő középkori mázas kerámia töredékei mellett embercsontok kerültek elő. Másnap lehetőségeinkhez mérten kitisztítottuk az ÉNy-DK-i irányú, kb. 40 m hosszú, kb. 0,4 m széles, kb. 0,6–0,8 m mélységű árkot, összegyűjtöttük a leletanyagot, valamint fényképes és rajzos dokumentációt készítettünk. Az árok „középső” részén, kb. 20 m hosszú szakaszon, az árok metszetének mindkét oldalán további embercsontokat, sírokat figyeltünk meg.